

KANSALLISARKISTO

Arvonmääritys- politiikan uudistamisen tilanne

Ylitarkastaja Jani Karell

Kansallisarkiston viranomaisinfo
4/2025, 11.12.2025

Politiikan keskeiset muutokset – tausta ja tavoitteet

Politiikan päivittämisen ajurit ja tavoitteet

- Itsestään selvät – lakimuutokset:
 - Arkistointilaki § 8-10, mutta myös
 - Tiedonhallintalaki (mm. § 5, tiedonhallintamalli, tietoaaineisto, tietoryhmät)
- Makrotason arvonmäärityksen kehittäminen
 - Korostetaan tehtäviä ja tehtävien merkittävyyden arviointia
 - Tietosisällön arvon arvioinnin kohteiksi loogiset tietovarannot ja niiden tietoaaineistot ja tietoryhmät
- Tarkempi ja kantaa ottavampi ote henkilötietojen arkistointiin
- Datalähtöisyyden huomiointi
- Halu muuttaa arvonmäärityksen toimintamallia
 - Reaktiivisesta arvonmäärityksestä proaktiiviseen toimintaan -> ohjataan toimijoita aikaisemmassa vaiheessa (arvonmäärityksen ohjaus -prosessi).
 - Laajoja ja laadukkaita esityksiä -> nopeasti annettavia ja aikaa kestäviä päätöksiä. Ei ketjutettuja toisiaan paikkaavia päätöksiä.
 - Arvonmäärityksessä keskeisten tietovarantojen priorisointi -> **siirrot arkistotietovarantoon**

Vanhan politiikan haasteet

- Poliitiikan soveltaminen koettu viranomaisissa vaikeaksi
 - Esimerkit ja konkretia puuttui
 - Kriiteerejä ja niiden käyttöä ei oltu määritelty selkeästi.
- Tavoitteet olivat abstrakteja, kytkökset toimintaan/toimenpiteisiin puuttuivat.
- Epäselvää, milloin päätös vanhenee, milloin tarvitaan uusi päätös, vanhojen kumoaminen?
- Epäselvää, mihin "tiedon rakenteisiin" arvonmääritys kohdistetaan
 - Ei mainintoja THM:stä, TOS:sta tai AMS:sta kuvausmenetelminä.
 - Tiedon ja datan eri tyyppejä ei huomioitu.
- KA:n tehtävä ohjata toimijoiden arvonmääritystä jäi epäselväksi.

Huomioitu ja
korjattu
luonnoksessa

Muutokset politiikkaan ja toimintamalliin mahdollistavat jatkokehittämisen

- KA:lle tulee muodostumaan THM tietorakenteen mukaisia tietoja julkishallinnon
 - 1) tehtävistä ja toimintaprosesseista, joissa muodostuu arkistollisesti arvokkaita tietoja
 - 2) arkistollisesti arvokkaista tietoineistoista (ja tietovarannoista)
 - 3) toimijoiden ja arkistoitavien tietojen kuvailutietoja
- Tietoja voi hyödyntää:
 - Arvonmäärityksen ja ohjauksen kohdistamisessa -> huomio merkittävimpiin tehtäviin ja keskeisiin yhteisiin tietovarantoihin
 - arkistokuvailussa
- Määrämuotoinen menetelmä ja tietomalli mahdollistavat arvonmääritys- ja seulontaprosessin digitalisoinnin.

1	Johdanto.....	2
1.1	Arvonmäärittämis- ja seurantapolitiikan tarkoitus ja kohderyhmät.....	2
1.2	Mitä tietoaaineistot ovat ja miksi niitä säilytetään ja arkistoidaan?	3
1.2.1	Näkökulmia tietoaaineistoihin: käyttötarkoitus, sisältö ja muoto	4
1.2.2	Data, informaatio ja tieto?	6
1.3	Mitä arvonmäärittäminen ja seuranta tarkoittavat?	6
1.3.1	Arvonmäärittämisessä arvioidaan tietoaaineistojen arkistollista arvoa.....	6
1.3.2	Seuranta on arvonmäärittämisen toimenpide.....	8
1.3.3	Arvonmäärittämisen ja seurannan hyödyt.....	9
2	Kansallisarkiston ja toimijoiden tehtävät arvonmäärittämisen ja seurannan toimintamallissa.....	11
3	Arvonmäärittämisen ja seurannan tavoitteet ja toimenpiteet.....	13
4	Erittelykysymyksiä.....	16
4.1	Henkilötietojen arkistollinen arvo ja tietosuojavelvoitteet.....	16
4.1.1	Henkilötietosuojat ja arkistoinnin erityispiirteet	17
4.1.2	Henkilötietojen merkitys tutkimukselle ja kulttuuriperinnölle	18
4.1.3	Arkistointitarkoituksen määrittely ja henkilötietojen suoja.....	19
4.1.4	Eettisen ja yksityisyyttä suojaavan arvonmäärittämisen ja seurannan riskit henkilötietojen arvonmäärittämisessä.....	20
4.2	Tutkimusaineistot.....	21
5	Arvonmäärittämisen ja seurannan menetelmät ja kriteerit.....	22
5.1	Kriteeriryhmä 1: Tehtävän merkittävyys.....	24
5.2	Kriteeriryhmä 2: Viranomaisen toiminnan kohteiden merkittävyys, toiminnan vaikutukset sekä poikkeuksellisten ilmiöiden dokumentointi.....	25
5.3	Kriteeriryhmä 3: asiakirjojen merkitys viranomaisen toimintaprosessissa, ottaen huomioon niiden sisältämien tietojen käyttö useamman viranomaisen päätöksenteossa	28
5.4	Kriteeriryhmä 4: Tietojen ainutkertaisuus, kattavuus ja käyttömahdollisuudet.....	33
5.5	Kriteeriryhmä 5: Tietojen erilaiset käyttötarpeet ja niiden kehitys	35
6	Käsitteet.....	37

Muutokset
suhteessa 2020
politiikkaan

Merkittävästi
päivitetty

Kokonaan uusi
sisältö

Kriteeriryhmät
kustannustekijät ja
säilytysmuoto
poistettu

KANSALLISARKISTO

11.12.2025

Näkökulmia tietoaaineistoihin: käyttötarkoitus, sisältö ja muoto

- Velvoitteiden näkökulmasta oleellista on kytkös viranomaisen tehtäviin.
- Tietoaaineistoja on niiden luokittelun, hallinnan ja arvioinnin yhteydessä hyödyllistä jäsenellä sekä 1) sisällön, 2) käyttötarkoituksen että 3) muodon näkökulmista:
 - **käyttötarkoitus** voi olla esimerkiksi yksi tai useampi seuraavista:
 - Hallinto ja päätöksenteko eli toiminnallinen ja oikeudellinen vaikuttaminen, operatiivinen toiminta ja palvelujen hallinta, joilla toteutetaan organisaation substanssitehtäviä, suunnittelu ja kehittäminen, ml. (tutkimustoiminta), Valvonta, tarkastus tai laadunvalmistus jne.
 - **sisältö** voi jäsentyä esimerkiksi seuraavasti:
 - Toimintatiedot (esim. toimintaprosesseihin, tapahtumiin ja erilaisiin toimenpiteisiin tai transaktioihin liittyvät tiedot), infrastruktuuriin tai muihin yhteiskunnan perusrakenteisiin ja kohteisiin liittyvät tiedot, ympäristötiedot eli esimerkiksi maaperää, vesistöä ja kasvillisuutta koskevat mittaus- ja havaintotiedot, selvitykset ja muut tiedot, paikkatieto, henkilötiedot jne.
 - **Muodon** perusteella voi jäsentää esimerkiksi seuraavasti:
 - Dokumenttipohjainen aineisto, kuvallinen tai audiovisuaalinen aineisto, erityyppinen rakenteinen tai puolirakenteinen data, rekisteriaineisto eli tiettyä tarkoitusta tai kohdealuetta koskeva tieto

Data, informaatio, tieto?

- **Perinteisesti:** Alimman jalostusasteen tietoa, joka ei aina ole tulkittavissa, mutta jota jalostamalla voidaan saada tulkittavissa olevaa tietoa eli informaatiota.
- Käsittely useissa vaiheessa, **yhden vaiheen käsitelty data saattaa olla seuraavan vaiheen raakadataa.**
 - Mallinnettava osaksi THM kuvausta -> voidaan huomioida arvonmäärittämisessä
- Laajassa merkityksessään data voi olla
 - **rakenteetonta** (tekstidokumentti, kuva),
 - **puolirakenteista** (esim. XML)
 - **rakenteista** (esim. taulukko data, tietokannat)
- Nykyään datalla viitataan usein tiedon rakenteistettuun eli formalisoituun ja koneluettavaan muotoon.
- **Arkistoinnin näkökulmasta data on osa arvonmääritettäviä tietoa-aineistoja samoin kuin julkishallinnon tuottama muu tieto.**
- Datan arvonmäärittäminen on osin riippuvaista toimijan tiedonhallinnan kuvauksista.
- **Arkistollisesti arvokasta dataa siirretään kansalliseen arkistotietovarantoon.**

Arvonmäärittäminen kohteet ja menetelmä

Arvonmäärityksen kohteet: keskeiset muutokset

Versio 1.6 (2020)

Arvonmäärityksellä on epäselvä kohde

- Toteaa, että arvonmääritetään **asiakirjatiedot**
- Ei ota kantaa siihen miten arvonmääritettävät asiakirjatiedot on kuvattava ja mallinnettava: ei mainintoja AMS:sta, TOS:sta tai THM:sta
- Horjuu asiakirjatietoja fyysisen ja loogisen tason arvonmäärittämisen välillä: kriteereissä mm. tehtävän merkittävyys ja toimintaympäristö toisaalta tietojärjestelmien arvonmäärittäminen

Luonnos (2025)

Arvonmääritys kohdistuu THM kuvauksen tietorakenteisiin

- Arkistointilain § 7 ja TiHL § 5 perustana
- Arvonmääritys perustuu vakioituihin tietorakenteisiin-> yhteentoimivuuden periaatteen mukaista
- Arvonmääritetään tietoaineistoja ja tarvittaessa tietoryhmiä, **ei enää asiakirjoja** (pl. vanhat analogiset)
- Arvonmääritetään loogisella tasolla kuvattuja tietoja, ei fyysisellä tasolla esim. tietojärjestelmien tietoja

Arvonmäärityksen menetelmät: keskeiset muutokset

Versio 1.6 (2020)

- Kriteeriryhmiä seitsemän (7)
- Tehtävä-, informaatioarvon-, kustannustekijöiden ja säilytysmuodon analyysin vaiheiden vapaa soveltaminen -> tehtävien ja asiakirjojen arvonmääritystä ei ole selkeästi eroteltu toisistaan
- Painottaa liiaksi säilytysmuotoa: digitaalinen tai digitaalinen ja analoginen kult. hist. arvon vuoksi
- Kriteeriryhmien kriteereitä ei ole määritelty soveltamista helpottaviksi erillisiksi kriteereiksi

Luonnos (2025)

- Kriteeriryhmiä viisi (5) arkistointilain § 8 perusteella, **säilytysmuoto ja kustannustekijät poistettu**
- Etenee prosessimaisesti tehtäväanalyysivaiheesta informaatioanalyysiin
- Tehtäväanalyysi = tiedot tehtävistä ja toimintaprosesseista, joissa voi muodostua arkistollisesti arvokkaita tietoja
- Informaatioanalyysi = tiedot mitkä tietoineistot arkistollisesti arvokkaita, henkilötietojen arvonmääritys
- Kriteerit selkeytetty, esimerkkejä

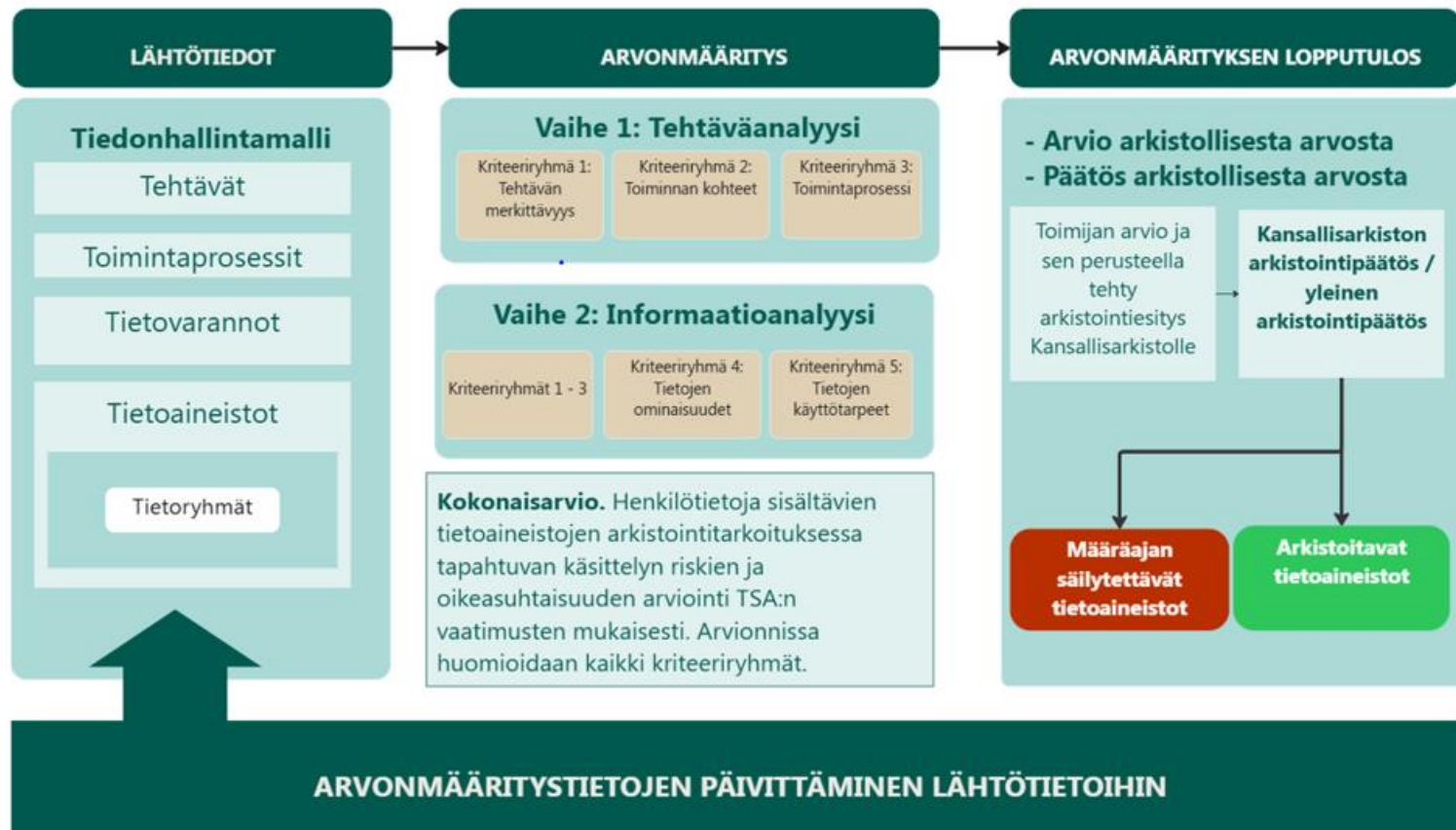
Arvonmäärityksen menetelmä: vanha kuva

Kuviossa 1 on esitetty arvonmäärityksen ja seulonnan analyysitasot 1–4 sekä niissä sovellettavat kriteeriryhmät 1–7. Arvonmäärityksen ja seulonnan lopputuloksena kaiken asiakirjatiedon joukosta erottuu arkistoitava asiakirjallinen kulttuuriperintö.

Kuva 1. Arvonmäärityksen ja seulonnan analyysitasot (1–4) ja niiden kriteeriryhmät (1–7).

Arvonmäärityksen kohteet ja menetelmä: uusi kuva

Henkilötietojen arkistollinen arvo ja tietosuojavelvoitteet

Muutokset

- Pääasiallisesti henkilötietojen arkistointia ja arvonmäärittystä käsittelevät teemat, jotka on jäsennetty uuteen politiikka-asiakirjaan löytyvät myös vanhasta **versiosta 1.6 (2020)**.
- **Versio 1.6 (2020)**
 - Yksi luku
 - 4.1. Henkilötietojen arkistointi
- **Luonnos (2025)**
 - Jäsentää teemat omiksi kokonaisuuksiksi
 - Alaluvut antavat konkreettisempia ohjeita henkilötietojen arkistollisen arvon arvioimiseen arkistointilain perusteella
 - 4.1.1 Henkilötietosuoja ja arkistoinnin erityispiirteet
 - 4.1.2 Henkilötietojen merkitys tutkimukselle ja kulttuuriperinnölle
 - 4.1.3 Arkistointitarkoituksen määrittely ja henkilötietosuoja
 - 4.1.4 Eettisen ja yksityisyyttä suojaavan arvonmäärittelyn ja seulonnan riskit henkilötietojen arvonmäärittämisessä.

Sävy tai lähestymistapa henkilötietojen arkistointiin

Versio 1.6 (2020)

Yleinen ohjeistus

- Neutraali sävy

Luonnos (2025)

Juridisesti tarkempi

- Kytkeyty lainsäädäntöön
- Kriittinen eettistä arvonmäärittystä ja seulontaa kohtaan

Arkistointilakiin nojaavaa konkretiaa

Versio 1.6 (2020)

Seulontapäätökset

- Ovat Kansallisarkiston tulkinnan mukaan osoituksia yleisen edun mukaisesta arkistointitarkoituksesta.

Minimointiperiaate

- Mainitsee minimointiperiaatteen tietosuoja-asetuksen yhteydessä, mutta ei yhdistä sitä suoraan arkistolakiin.

Luonnos (2025)

Arkistointipäätökset

- Ovat arkistointilain mukaan osoituksia yleisen edun mukaisesta arkistointitarkoituksesta.

Minimointiperiaate

- Arkistointilain 8 § 2 momentin kriteerit 1–5 toteuttavat minimoinnin periaatetta, sillä niiden perusteella arkistointi rajataan vain olennaisiin tietoihin.

Täysin uutta 1/2

- 4.1.4 Eettisen ja yksityisyyttä suojaavan arvonmäärittelyn ja seulonnan riskit henkilötietojen arvonmäärittelyssä.
- Eettisen arvonmäärittelyn ja seulonnan motiivina (tietoisesti tai tiedostamatta) on tuhota tiedot, jotka loukkaavat yksityisyyttä/ ovat arkaluonteisia -> peruuttamattomat vaikutukset asiakirjojen ja tietoaineistojen tarjoamaan kuvaan menneisyydestä.
- **Luonnos** vastaa havaittuun ongelmaan, jossa viranomaiset ovat saattaneet käyttää GDPR:ää ja yksityisyyden suojaa perusteena hävittää arkistollisesti arvokkaita tietoaaineistoja.
 - Mm. viranomaisohjauksessa ja päätösvalmistelussa sekä lausuntopalvelun lausunnoissa on huomattu viranomaisten halu hävittää asiakirjoja yksityisyyden suojan perusteella.
 - Epäselvä lainsäädäntö, jonka perusteella tietoja ei poisteta rekisteristä vaan ne saatetaan hävittää.
- **Luonnos** vastustaa tätä kehitystä eksplisiittisesti.

Täysin uutta 2/2

- Vahva institutionaalinen kannanotto.
 - *"Kansallisarkiston kulloinkin voimassa olevan arvonmäärittämissä politiikan tarkoitus on ohjata sekä muita viranomaisia että Kansallisarkiston omia virkamiehiä arvonmäärittämissä prosessissa, jotta vältetään sortumasta häivyttämiseen tai tahalliseen harhaan johtamiseen."*
- Muistutetaan julkishallinnon toimijoita, että nykyhetkeä ja lähimenneisyyttä voidaan kontrolloida riittävästi asiakirjajulkisuuden avulla.
 - *"Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) salassapitosäännökset toteuttavat nyky-yhteiskunnan arvoja yksityisyyden suojasta, eikä asiakirjoja tai tietoa aineistoja tule tuhota yksityisyyden suojan nimissä."*

Jatkovalmistelun aikataulu 2026

Jatkovalmistelun aikataulu 2026

- Jakautuu karkeasti jaotellen kahteen työvaiheeseen
- Työvaihe 1: luonnoksen muokkaaminen KA kommenttien ja HE:n perusteella sekä yleisen lausuntomenettelyn toteutus **1-6/2026**
- Työvaihe 2: luonnoksen muokkaaminen lausuntopalautteen perusteella ja uuden politiikan julkaisu **7-12/2026**

HUOMIO!

Tavoitteena on julkaista uudistettu politiikka 2026, mutta käytännössä julkaisu on mahdollista vasta uuden arkistointilain vahvistamisen jälkeen.

KANSALLISARKISTO

www.kansallisarkisto.fi

@kansallisarkisto